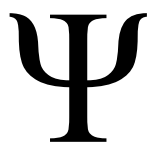

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

VYHODNOTENIE

**kontraktu (0006/2011) uzavretého medzi Ministerstvom školstva SR
a Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP)
na riešenie vedecko-výskumných úloh v roku 2011**

Bratislava, apríl 2012

Úvod

Objem finančných prostriedkov určených na riešenie vedecko-výskumných úloh v roku 2011 bol stanovený v rozpočtovej kapitole MŠ SR (schválenej vládou i parlamentom SR) vo výške 637 944.- €. Táto čiastka, zahŕňajúca osobné náklady, služby a nákupy bola zakotvená v Kontrakte 0006/2011, ktorý vymedzuje organizačné, obsahové a finančné vzťahy medzi ústredným orgánom štátnej správy a ústredne riadenou organizáciou.

Všeobecná charakteristika plnenia kontraktu

V súlade s článkom III. kontraktu obe zúčastnené strany uplatňovali svoje práva a plnili záväzky:

- Ministerstvo školstva SR zabezpečilo financovanie predmetu činnosti.
- Ministerstvo školstva poskytlo odbornú pomoc a informácie potrebné na riešenie úloh.
- Ministerstvo školstva uplatnilo právo na priebežnú kontrolu plnenia úloh jedenkrát štvrťročne prostredníctvom účasti svojho zástupcu na zasadaniach Ústavnej rady VÚDPaP.
- VÚDPaP predkladal výstupy riešenia úloh v požadovanej kvalite a v termínoch stanovených Plánom hlavných úloh na rok 2011.
- VÚDPaP neprekročil kontraktom dohodnutý rozpočet.
- VÚDPaP dodržal náklady stanovené na riešenie jednotlivých úloh.

Plnenie kontrahovaných úloh realizovali zamestnanci ústavu predovšetkým výskumnými, prieskumnými a publikačnými aktivitami (konštruovanie výskumných a psychodiagnostických metodík, ich overovanie a štandardizácia, vyhodnocovanie nimi získaných údajov, štatistické spracovanie a publikovanie výsledkov v odborných periodikách a na odborných podujatiach), ďalej školiacimi, supervíznymi, expertíznymi, lektorskými, koordinačnými, metodickými a organizačnými aktivitami (zvyšovanie odborných kompetencií zamestnancov škôl a školských zariadení) a aktivitami zameranými na konkrétnu pomoc deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a ich rodičom (psychodiagnostika mimoriadne nadaných detí, psychodiagnostika a psychoterapia hendikepovaných detí, detí zo znevýhodneného sociálneho prostredia i detí ohrozených sociálnou patológiou, vyhotovovanie individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre integrované deti).

Vecné plnenie kontraktovaných úloh (čl. IV.)

Jednotlivé úlohy zakotvené v Kontrakte boli z obsahového hľadiska projektované tak, aby reagovali na aktuálne prebiehajúcu školskú reformu vymedzenú *Zákonom č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní* a tiež na požiadavky *Národného programu výchovy a vzdelávania, Millenium*, najmä tie jeho časti, ktoré pojednávajú o možnostiach využitia psychologickéj vedy vo výchovnom pôsobení na osobnosť mladého jednotlivca. Dôraz sa kládol na systematický rozvoj jednotlivca, najmä jeho poznávacích schopností (kognitivizácia), emocionality (emocionalizácia), prosociálneho správania (socializácia), schopnosti prevziať zodpovednosť za seba a riadiť sám seba (autoregulácia), schopnosti tvorivého riešenia problémov (kreativizácia) a vôle k sústavnému zdokonaľovaniu sa a sebarozvoju (motivácia). Značná časť úloh bola koncipovaná tak, aby ich výsledky boli využiteľné pri plnení zámerov *Koncepcie pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácie do prax*, ktorú schválila vláda SR v roku 2007.

Kontrahované úlohy zároveň odrážali aktuálnu potrebu venovať zvýšenú pozornosť jednotlivým skupinám detskej populácie – deťom so špeciálnymi edukačnými potrebami (hendikepovaným deťom so sensorickým, mentálnym alebo telesným postihom), deťom ohrozeným sociálnou patológiou a závislosťami, ďalej mimoriadne nadaným deťom i deťom vyrastajúcim v málo podnetnom sociálnom prostredí.

1. Úlohy zadané sekciou regionálneho školstva

Metodické vedenie a koordinácia práce školských zariadení pôsobiacich v oblasti výchovného a psychologického poradenstva a prevencie a odborných zamestnancov KŠÚ

Riešitelia: Š. Matula, S. Fila, A. Kopányiová, D. Lepeňová, M. Slovíková, E. Smiková, L. Páleník, Z. Vojtová, L. Páleník, E. Farkašová, M. Kmeť, B. Filípková, J. Laznibatová, M. Španko.

V rámci riešenia tejto úlohy sa pripravovali vzdelávacie programy pre kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov. Odborne a organizačne sa pripravili a zabezpečili štyri odborné kolokviá riaditeľov a zamestnancov CPPPaP a metodické pracovné stretnutie vedúcich 13 expertných tímov na tému: Základné metodologické východiská prípravy Návrhu smernice, ktorou sa upravuje postup centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie pri výkone psychologickéj, pedagogickéj, špeciálnopedagogickéj a sociálnej činnosti.

Pre odborných zamestnancov sa organizačne aj odborne pripravil Sociálno-psychologický výcvik v metóde krátkej intervencie drogových závislostí (150 hodín, 32 účastníkov).

Pre odborných zamestnancov sa pripravilo a vydalo päť metodických materiálov pre oblasť prevencie a poradenstva. Poskytovali sa metodické služby a informácie pre CPPPaP a RC, LVS, DC v SR.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Špecifiká kognitívneho vývinu rómskych detí

Riešitelia: B. Kundrátová, E. Farkašová, V. Dočkal, S. Bronišová, M. Kmeť, E. Lisá, M. Špotáková, L. Köverová

Cieľom úlohy bolo longitudinálne sledovanie kognitívneho vývinu rómskych detí, a to verbálneho a neverbálneho uvažovania, kvantitatívnych schopností, myšlienkových operácií, čitateľskej gramotnosti a neverbálnej komunikácie. V roku 2011 sa dokončili individuálne psychologické vyšetrenia, celkovo sa vyšetřilo 124 rómskych detí z východného (Jarovnice, Rakúsy a Stráne pod Tatrami), stredného (Šumiac, Čierny Balog) a západného (Plavecký Štvrtok) Slovenska. Výsledky longitudinálneho výskumu naznačujú kvalitatívne odlišný vývin kognitívnych schopností rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.. Najvýraznejšie deficity, resp. kvalitatívne odlišný vývin sa zaznamenal hlavne vo vývine logického uvažovania, zovšeobecňovania, t.j. abstraktného uvažovania, či už verbálneho alebo neverbálneho. Z mimointelektových schopností sa zaznamenali výrazné deficity v ovládaní slovenského jazyka ako jazyka vzdelávania a uvažovania, ako aj nedostatky v čitateľskej gramotnosti, hlavne v porozumení prečítaného textu. Longitudinálny výskum poukázal aj na nedostatky v používaní bežne dostupných diagnostických nástrojov. Pre CPPPaP bol vypracovaný metodický materiál o možnostiach a obmedzeniach psychologických diagnostických nástrojov pri diagnostike rómskych detí.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Vydávanie časopisu Psychológia a patopsychológia dieťaťa

Riešitelia: V. Dočkal, L. Medveďová, K. Eiselová, I. Masárová, J. Šípoš, E. Hroncová
Pre nedostatok príspevkov bolo vydávanie časopisu v časovom sklze, napriek tomu boli v roku 2011 vydané 4 čísla s vročením aj z predošlých rokov.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Dynamika psychického vývinu klientely CPPPaP

Riešitelia: Š. Matula, A. Kopányiová, E. Smiková, D. Lepeňová, Z. Vojtová, M. Slovíková, M. Španko.

Základným zámerom výskumnej úlohy bola analýza podmienenosti porúch správania v školskom prostredí u žiakov ZŠ. Porovnávali sa psychologické a pedagogické charakteristiky detí s poruchami správania (experimentálna skupina – ES) s deťmi, ktoré poruchy správania v škole neprejavovali (kontrolná skupina – KS). Pilotnú vzorku tvorili žiaci základných škôl z okresu Bratislava II, (4. - 8. ročník).. Priemerný vek žiakov bol 13 rokov. Išlo o deti, ktoré učitelia v depistáži označili za deti s takým problémovým správaním v škole, ktoré už nie je možné zvládnuť pedagogickými prostriedkami v škole. V ES bolo 22 chlapcov a 5 dievčat. 89% žiakov ES má pokarhanie, 26% zníženú známku zo správania, 45% je v psychologickej starostlivosti. Štatisticky významné rozdiely medzi KS a ES sa zistili v osobnostnom faktore D (vzrušiteľnosť, netrpezlivosť, hyperaktívita, požadovačnosť, nezdržanlivosť) s vyšším výskytom u žiakov s poruchami správania. Signifikantné rozdiely medzi ES a KS sa ukázali (na základe sebaopisovania) v dvoch kategóriách (fyzická agresivita a iritabilita) agresívneho správania. V školskom správaní vykazujú žiaci s poruchami správania viac problémov v oblasti pozornosti, sú menej samostatní, viac impulzívni a negativistickí.

Ukázalo sa ďalej, že problémoví žiaci používajú menej často kognitívne rozhodovanie ako kopingovú stratégiu.

Potvrdila sa multikauzálna podmienenosť porúch správania, ktorá si zo strany pedagogických a odborných pracovníkov škôl a školských zariadení vyžaduje špecifické selektívne formy prístupov najmä v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Internet a jeho vplyv na psychický vývin detí a dospievajúcich

Riešitelia: J. Tomková, J. Varholíková, M. Drobná

Bola vypracovaná metodika zberu výskumných údajov. V rámci programu Európskej komisie Safer Internet Programme bola nadviazaná spolupráca v programe EU KIDS ONLINE III (2011- 2014).

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

3. Úlohy na základe požiadavky zadávateľa, ktorých užívateľom sú právnické osoby (školy, školské zariadenia a ich zamestnanci)

Vytvorenie a štandardizovanie testu školskej pripravenosti

Riešitelia: E. Farkašová B. Kundrátová, M. Špotáková, V. Dočkal

Vytvorená bola ďalšia pracovná verzia metodiky, pričom jej aktuálna podoba dôsledne zohľadňuje doterajšie poznatky z testovania rómskych detí. Test bol overovaný na reprezentatívnej vzorke rómskych detí v rámci jednotlivých regiónov Slovenska.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Program prevencie agresivity v školách

Riešitelia: Š. Matula A. Kopányiová

Projekt sa riešil v rámci experimentálneho overovania systému integrovanej prevencie v mestskej časti Bratislava - Ružinov na výskumnej vzorke paralelnej s výskumnou úlohou P 115. V prvej fáze sa v experimentálnom teritóriu uskutočnila cielená depistáž problémového správania. Upravil sa doposiaľ používaný depistážny dotazník a pripravila sa metodika zberu depistážnych dotazníkov. Prostredníctvom výchovných poradcov boli depistážne dotazníky distribuované do 16 základných škôl v Ružinove, vo Vrakuni a v Podunajských Biskupiciach.

Na základe výsledkov experimentálne overovanej techniky farbovo slovných asociácií možno konštatovať, že u detí s poruchami správania sa vyskytuje vyššia miera sociálnej neistoty, sociálnej citlivosti a sociálnych vzťahov, silnej obrany jedinečnosti voči svojmu okoliu a negatívne orientovanej fantázie. Oproti tomu je pre deti, u ktorých sa poruchy správania nevyskytujú, typická vyššia miera vnútornej integrity emočne mentálneho sociálneho obsahu,

autoregulačnej tvorivosti, komunikačne interakčného súladu sociálnej klímy, negatívneho blokovania činností a interakcií a prirodzene spontánneho súladu činností a interakcií. Najvýznamnejšie teoretické a metodologické výstupy boli využité ako podkladové materiály pri príprave Národného projektu: „Prevencia agresivity a podpora osobnostného dozrievania detí a mládeže.“

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Adaptácia a vytvorenie slovenských noriem inteligenčného testu pre deti a adolescentov

Riešitelia: V. Dočkal, M. Špotáková, E. Farkašová, B. Kundrátová, B. Filípková, D. Kopčanová

V roku 2011 boli spracované výsledky druhého predvýskumu a vytvorená definitívna verzia testu. Realizoval sa štandardizačný výskum na súbore vyše 700 žiakov z celej SR, na jeho základe sa rátajú psychometrické štatistiky a reprezentatívne slovenské normy pre 13-19 ročných. Do tlače bola zadaná príručka so slovenskými normami, 3 testové zošity a záznamový hárok. Test vydáva Hogrefe-Testcentrum Praha.

Na základe českých podkladov rovnomenného testu (AIST) bola vypracovaná druhá experimentálna slovenská verzia testu AIST. Uskutočnil sa predvýskum na vzorke 30 vysokoškolákov, študentov 2. ročníka psychológie. Následne sa po konzultáciách s Testcentrom Praha, a.s. korigovali niektoré položky v predloženom dotazníku.

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Interdisciplinárna konferencia s medzinárodnou účasťou Dieťa v ohrození XX.

Zodpovední: L. Páleník, Š. Matula
Konferencia Dieťa v ohrození XX. „Kroky a pokroky“ sa konala 15.-16. 12. 2011 pod záštitou prezidenta SR za účasti takmer 70 účastníkov, odborníkov z oblasti psychológie, poradenstva, práva a sociálnych služieb.

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Metodická pomoc pri identifikácii a starostlivosti o intelektovo nadané deti

Riešitelia: V. Dočkal, E. Farkašová, M. Kmeť, B. Filípková, J. Lazníbatová
Vzdelávanie *Edukácia intelektovo nadaných detí v základnej škole* bolo akreditované MŠVVaŠ SR ako špecializačné vzdelávanie pedagogických pracovníkov pod č. 535/2011. Vzdelávania sa zúčastnilo 20 frekventantov, v októbri 2011 ho ukončilo 15 pedagógov a 1 odborná pracovníčka – psychologička CPPPaP. Boli vypracované a na akreditáciu predložené dva projekty kontinuálneho vzdelávania pre odborných pracovníkov: *Špeciálnopsychologická starostlivosť o intelektovo nadané deti* a *Psychologická starostlivosť o intelektovo nadané deti*. Bol vypracovaný návrh *Metodických pokynov na zaraďovanie detí do výchovno-vzdelávacích programov pre žiakov s intelektovým nadaním*. Realizovali sa semináre pre výchovných poradcov z okresov Vranov nad Topľou a Humenné na tému práca s intelektovo nadanými žiakmi. Pre poradenských pracovníkov z Trnavského kraja sa v novembri 2011

uskutočnil seminár o nadaní, identifikácii nadaných žiakov a práci s nimi v zmysle novej školskej legislatívy.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Zlepšovanie podmienok edukácie rómskych žiakov

Riešitelia: E. Farkašová, B. Kundrátová, M. Kmeť, M. Špotáková

Výskumná úloha mala formu experimentálneho overovania podmienok edukácie rómskych žiakov primárneho stupňa v špecializovaných triedach. V roku 2011 experiment prebiehal v 4. ročníku ZŠ, pre ktorý boli vytvorené učebné plány a učebné osnovy rešpektujúce možnosti rómskych detí z málo podnetného prostredia

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Vzdelávanie a participácia na kontinuálnom kariérovom raste odborných zamestnancov CPPPaP

Riešitelia: L. Páleník, A. Kopányiová, Š. Matula, D. Lepeňová, M. Slovíková, E. Smiková, V. Dočkal, B. Kundrátová, Z. Vojtová, D. Kopčanová, E. Farkašová, M. Kmeť, B. Filípková, J. Laznibatová

V roku 2011 sa VÚDPAP podieľal na tvorbe nových vzdelávacích programov:

- Pedagogické možnosti znižovania agresivity detí v školskom veku (Kopányiová, A., Smiková, E.),
- Riešenie konfliktných situácií v školách a školských zariadeniach (Smiková, E., Kopányiová, A.),
- Sebapoznávanie - základný predpoklad skvalitňovania sociálno-psychologických zručností pedagogického a odborného zamestnanca (Matula, Š., Vojtová, Z.),
- Skupinové psychologické poradenstvo pre prevenciu vyhorenia v pedagogickom povolani (Matula, Š., Vojtová, Z.).

Viedli a lektorovali sa 3 prezenčné vzdelávacie podujatia v rámci akreditovaného vzdelávacieho programu Príprava žiakov pre trh práce – kariérové poradenstvo v školách a školských zariadeniach (počet účastníkov: 27+23+25).

Riešitelia participovali na overovaní kompetencií odborných zamestnancov v zmysle § 35 ods. 6 Zákona č.317/2009 Z. z. ako členovia skúšobných komisií pre 132 odborných zamestnancov.

V roku 2011 sa na VÚDPaP spracovali nasledujúce učebné zdroje využiteľné v kontinuálnom vzdelávaní odborných a pedagogických zamestnancov systému výchovného poradenstva a prevencie:

- Efektívna drogová prevencia v školách a školských zariadeniach“ (Smiková, E.),
- Kariéra v meniacom sa svete - kariérová výchova a kariérové poradenstvo pre žiakov (Lepeňová, D. a Hargašová, M.),
- Emocionálna zrelosť – siedma kľúčová kompetencia (Matula, Š.).

Odborníci z VÚDPAP participovali pri tvorbe metodiky na spracovávanie profesijných štandardov odborných a pedagogických zamestnancov v školstve a ich špecializácií v systéme výchovného poradenstva a prevencie.

Boli pripravené metodologické zásady a obsahové východiská výcvikových púrogramov pre jednotlivé oblasti (diagnostika, poradenstvo, terapia, prevencia) a odborné činnosti

(psychológia, špeciálna pedagogika, sociálna práca) v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

4. Úlohy na základe požiadavky zadávateľa, ktorých užívateľom sú fyzické osoby (deti so špeciálnymi edukačnými potrebami – nadané deti a deti s rôznymi druhmi postihnutia a ich rodiny, poslucháči psychológie, sociálnej práce a pedagogických odborov)

Detské centrum - starostlivosť o deti so špeciálnymi edukačnými potrebami

Riešitelia: S. Bronišová, V. Dočkal, I. Drobná, V. Fedorová, M. Kmeť, D. Kopasová, L. Koverová, B. Kundrátová, K. Mičíková, V. Nádvorníková, I. Obložinská, L. Polák, B. Sedlačková, M. Špotáková, H. Teplanská, J. Tkáčová, K. Trlicová, J. Varholíková, I. Zelinková

Detské centrum poskytuje multidisciplinárne ambulantné služby deťom s postihnutím, s vývinovými poruchami učenia, s odchýlkami v emočnom a sociálnom vývine, školsky neúspešným deťom a ich rodinám. Najčastejšie diagnózy sú: DMO, mentálna retardácia, narušený vývin reči, vývinové poruchy učenia. V roku 2011 využilo ambulantné služby 438 klientov, z toho 249 nových. Uskutočnilo sa 5502 diagnostických, terapeutických a poradenských sedení, z toho 1314 logopedických, 1542 psychologických, 99 neurologických a psychiatrických, 1904 fyzioterapeutických, 353 špeciálnopedagogických a 273 sociálneho poradenstva.

Súčasťou ambulantných služieb je diagnosticko- terapeutická skupina s poldenným pobytom pod vedením liečebnej pedagogičky, ktorú priebežne navštevovalo 5 detí (dieťa s DMO + MR, dieťa s rázštepom chrbtice, dieťa s Down syndrómom, dieťa s onkologickým ochorením, dieťa s MR), 7 detí (s oneskoreným psychomotorickým vývinom, Downovým sy, narušeným rečovým vývinom, suspektnou pervazívnou poruchou, DMO) na opakované pobyty.

V Detskom centre prebiehali odborné praxe a stáže pre študentov psychológie FFUK, UCM a TU a študentov viacerých odborov PedFUK.

Pokračovala spolupráca so školami a školskými poradenskými zariadeniami pri integrovaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Zariadenie dennej výchovnej a vzdelávacej starostlivosti

Riešitelia: A. Chlebišová, J. Kružliaková, M. Špotáková

Zariadenie poskytuje edukačnú starostlivosť integrovanej skupine zdravých a postihnutých detí. Skupinu navštevovalo 5 postihnutých detí (1 dieťa DMO+MR, 2 deti s Downovým syndrómom, dve deti s oneskoreným vývinom nerozprávajúce) a 12 zdravých. Okrem stimulácie vývinu a predškolskej prípravy je práca orientovaná najmä na sociálnu integráciu postihnutých detí.

V rámci stáží a odborných praxí zariadenie navštevovali študenti UK, UCM a TU.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Záverečné hodnotenie

- úlohy s termínom ukončenia v roku 2011 boli splnené,
- ostatné úlohy boli realizované v súlade s časovým harmonogramom zakotveným v projektoch alebo majú trvalý charakter
- ukončené výskumné úlohy boli obhajované pred oponentskou komisiou
- kvalita nevýskumných úloh je stanovená mierou akceptácie zo strany zriaďovateľského rezortu, škôl a školských zariadení ako aj zo strany užívateľskej verejnosti (postihnuté deti a ich rodičia)
- poskytnuté finančné prostriedky boli použité na plnenie jednotlivých úloh v súlade s kontraktom.